

Beter onderwijs door
onderzoeksmatig werken

De rol van de onderzoekscoördinator

Tekst: Martijn de Graaff

Kennismaken, -nemen en -delen

Het toepassen van wetenschappelijke kennis en het zelf doen van onderzoek kan scholen onderbouwing geven voor lastige keuzes die zij moeten maken. Dat gebeurt lang niet in elke school, onder andere door tijdgebrek, de afwezigheid van onderzoeksvaardigheden en het niet ingebed zijn van onderzoek in de schoolcultuur. Om een professionele leercultuur te stimuleren hebben verschillende scholen onderzoekscoördinatoren aangesteld. Aan het woord is Anje Ros, lector Goed leraarschap, Goed leiderschap van Fontys Hogeschool Kind en Educatie. Drie onderzoekscoördinatoren uit het voortgezet onderwijs vertellen over de praktijk: wat houdt hun functie in? En welke uitdagingen zien zij voor de toekomst?

Anje Ros onderzoekt hoe je als school aan onderwijsverbetering werkt op een onderzoeksmatige manier. "Een onderzoekende houding zit in de docenten zelf. Nieuwsgierigheid is de basis: waarom gaan lessen zoals ze gaan? Welke ontwikkeling van leerlingen zit achter de cijfers? Je kijkt voortdurend hoe je het onderwijs en het leerproces van leerlingen kunt verbeteren. Als school onderzoeksmatig werken begint bij de schoolleiding en de schoolvisie op onderwijsinnovatie en professionalisering. Hoe maken we onderbouwde keuzes? Hoe zorgen we dat docenten leren tijdens het innovatieproces? Hoe ontwikkelen we een professionele cultuur? In feite stel je je, net als de docent, steeds kritische vragen, alleen op een ander niveau. Idealiter werk je naar een situatie toe waarin werkgroepen van docenten beslissingen over het onderwijs maken op basis van onderzoek. De schoolleiding stelt en bewaakt de kaders, zorgt voor focus en ondersteunt het proces."

Slimme verbindingen

In november 2019 verscheen 'Slimme verbindingen. Naar een sterke kennisinfrastructuur voor het

onderwijs', een gezamenlijke ontwikkelagenda van de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, Vereniging Hogescholen en de VSNU. Door een betere verbinding tussen onderwijs en wetenschap kunnen het lerend vermogen en de kwaliteit van het funderend onderwijs worden vergroot. Ros was lid van de Landelijke Werkgroep Kennisinfrastructuur die het advies opstelde. "Er is een steeds groeiende noodzaak om het onderwijs te verbeteren. Kijk bijvoorbeeld naar het zorgen voor passend onderwijs, het recht doen aan verschillen en het gebruik van nieuwe technologische ontwikkelingen. Processen van onderwijsverbetering verlopen echter vaak niet optimaal. Besluiten vinden niet altijd doordacht plaats. Door zowel gebruik te maken van bestaande kennis als van de expertise van docenten, kan meer duurzame onderwijsverbetering plaatsvinden. Dit vraagt om een professionele cultuur waarin ontwikkeling en samenwerking centraal staan."

De agenda ziet een vijftal kennisfuncties: vraagarticulatie, kenniscreatie, kennisorganisatie, kennisdeling en kennisbenutting. Het advies gaat over de gehele kennisinfrastructuur, de kennisbenutting in een school is een onderdeel van de oplossing. "Als je onderzoek echt ten dienste wilt laten zijn van onderwijsverbetering is er een andere cultuur nodig, een andere aanpak. Ik denk dat onderzoeksvaardigheden niet het probleem zijn; de crux zit hem aan het begin, bij de vraagstelling en de probleemanalyse. En aan het einde bij de implementatie: hoe benut je de opgedane kennis?" Daarbij maakt Ros onderscheid tussen onderzoek gericht op kennisontwikkeling (door onderzoekers uitgevoerd) en praktijkonderzoek gericht op onderwijsverbetering in een specifieke school. "Praktijkonderzoek start altijd vanuit een urgentie van docenten: wat willen we verbeteren? Dan volgt de analyse. Wat is de huidige situatie, waarom wil je deze verbeteren, wat is er al geprobeerd? Het onderzoek zelf bestaat vaak uit het bestuderen

van relevante literatuur en het observeren en/of interviewen: hoe doen wij het? Dit leidt tot handvatten voor verbetering. Het onderzoek zelf hoeft niet zo zwaar te zijn, want timing is erg belangrijk. Duurt een onderzoek te lang, dan is de urgentie verdwenen of zijn besluiten al genomen. Kortlopend praktijkonderzoek past daarom in het onderwijs: het staat in dienst van de innovatie, het kan snel antwoorden geven en is onderdeel van de ontwikkelcyclus van een school. Ik ben er geen voorstander van dat docenten zich een jaar opsluiten om onderzoek te doen. Daarom spreek ik liever van onderzoeksmatig werken.”

Meerwaarde en gevaar van een onderzoekscoördinator

“Steeds meer scholen hebben een onderzoekscoördinator”, zegt Ros. “Het is mooi dat schoolleiders hiermee aangeven veel waarde te hechten aan onderzoek. Toch ben ik er geen voorstander van om op alle scholen een dergelijke coördinator aan te stellen. Het gevaar is dat zowel de schoolleiding als docenten denken dat het onderzoek in veilige handen is en zichzelf niets meer hoeven te doen. De schoolleider heeft juist een cruciale rol bij de ontwikkeling van een onderzoekscultuur. En het is van belang dat alle docenten zoveel mogelijk betrokken zijn bij praktijkonderzoek.” Door haar eigen onderzoek komt Ros veel in contact met middelbare scholen. Ze ziet dat de rol van onderzoekscoördinator per school enorm verschilt. “Scholen zijn nog erg zoekende als het gaat om de positie van onderzoek binnen hun organisatie. Dan is het niet vreemd dat de coördinator zoekt naar zijn eigen positie. Een aantal zaken is essentieel als je dit goed wilt doen. Een onderzoekscultuur dient geborgd te zijn in de wijze waarop de school werkt aan innovaties en aan professionalisering en moet daarom ingebed zijn in het onderwijskundig beleid en professionaliseringsbeleid. Ook in de HRM-aanpak moet aandacht zijn voor de voortdurende ontwikkeling van docenten en het stimuleren van een onderzoekende houding. Daarom denk ik dat de rol van onderzoekscoördinator het beste bij teamleiders kan liggen. Waarom? Omdat

zij samen met de directie het beleid opzetten. Zij kunnen de koppeling van beleid met het team maken en draagvlak creëren door uit te gaan van de vragen die bij teamleden leven. Ook kunnen ze de expertise van de mensen op een goede manier inzetten, ondersteunen bij de uitvoering en uiteindelijk ook de terugkoppeling maken naar het algemene beleid.”

Stevige positie

Het gaat Ros er allereerst om dat de onderzoekscoördinator stevig in de school staat, en de verbinding legt tussen het beleid en de werkvloer. “Ik zie vaak dat er te weinig draagvlak is en andere zaken voorrang krijgen. Docenten gaan ook pas energie in onderzoek steken als ze zien dat het hen iets oplevert. Een onderzoeksagenda die van bovenaf is opgelegd, kan erg knellend werken. ‘Samen doen’ is cruciaal: samen kijken waar behoefte aan is, samen het onderzoeksthema bepalen, samen onderzoek doen.” De onderzoekscoördinator kan daarbij een verbindende en ondersteunende rol spelen. “Het doel van onderzoek is dat de uitkomsten bijdragen

aan de onderwijsontwikkelingen op een school. De coördinator kan de onderzoekende houding van docenten bevorderen en hen ondersteunen in dat proces, bijvoorbeeld door kritische vragen te stellen. Waarom doe je dit onderzoek? Hoe helpt het jou bij je lessen? Hoe helpt het de leerlingen in hun ontwikkeling? Maar ook door docenten te helpen, bijvoorbeeld met het verzamelen van literatuur of het houden van groepsinterviews. Daarbij wil ik benadrukken dat de onderzoeksgroep of werkgroep ook een rol krijgt in de implementatie van de verbeterstappen. Ook bij het onderzoek van LIO-stagiaires zou een urgente vraag van docenten centraal moeten staan. Deze zijn betrokken bij het onderzoek en zorgen voor de implementatie.”

Praktijkgericht onderzoek

Ros wil nog iets kwijt over het beeld van onderzoek. “Vanuit het wetenschappelijk paradigma moet onderzoek representatief zijn. Dat is wat heel veel docenten hebben geleerd. De term evidence-based is wat dat betreft illustratief: ‘het is bewezen, dus we kunnen het op die manier doen’. Nee, zo werkt het binnen een school niet. Het gaat niet om het klakkeloos toepassen van kennis. Wat elders ‘bewezen’ is, hoeft niet voor deze situatie te gelden. Het is van belang om steeds kritisch te blijven en te evalueren of iets werkt in deze situatie in deze school.” Daarom is Ros voorstander van kortlopend, kleinschalig onderzoek dat past bij een specifieke vraag en ontwikkeling van de school.

‘Dat kan ook een aantal interviews met docenten en leerlingen zijn. Vervolgens kijk je samen wat de uitkomsten betekenen voor je onderwijs. En doe je aanpassingen. Dat is evidence-informed werken. Dat past veel beter bij de cyclus van een school; je wilt niet maanden wachten op resultaten om beslissingen te nemen.”

Deze manier van onderzoek doen heeft een positieve uitwerking op de onderzoekende houding van docenten. “Omdat je dit regelmatig doet, ontwikkel je sneller een onderzoekende houding en wordt het ook deel van je professionaliteit. Reflecterende docenten kunnen beter naar hun eigen onderwijs kijken en dit ook aanpassen. Ik zeg: meer samen onderzoek doen, meer samen het onderwijs ontwikkelen. Het gaat ook om het opnieuw vormgeven van het vak van docent.” In dit proces heeft de schoolleider een belangrijke rol. “Zorg voor een ontwikkelingsgerichte cultuur van respect en vertrouwen waarin mensen zich kwetsbaar durven op te stellen. Spreek vertrouwen uit in de expertise van je mensen. Geef ruimte om te experimenteren en fouten te maken. En: zorg voor voldoende gezamenlijke ontwikkeltijd. Ik zie soms dat docenten uren krijgen voor onderzoek, maar dat die zo in het rooster zijn verdeeld dat ze niet samen kunnen overleggen.”

Tips

- Praktijkonderzoek staat altijd ten dienste van het verbeteren van het leerproces en de ontwikkeling van de leerling. De focus van het onderzoek is daarom gericht op het handelen van de docent.
- Behoeften van docenten (urgente vraagstukken) zijn de aanleiding voor onderzoek (=onderwijsverbetering).
- Het onderzoek is bij voorkeur kwalitatief (interviews en vragenlijsten), dat geeft meer inzicht dan alleen vragenlijsten en je leert elkaar professioneel beter kennen.
- Onderzoeksvragen zijn bij voorkeur als volgt geformuleerd: Hoe kunnen we in ons team ... (een aspect van het onderwijs) verbeteren?
- Maak gebruik van bestaande kennis uit onderzoek en ervaringen van andere scholen.
- De schoolleiding zorgt voor een gedragen onderwijsvisie en een gezamenlijke ambitie die houvast geeft op de werkvloer.
- Onderzoek in het kader van onderwijsverbetering wordt altijd gedaan door een groep docenten die zich ook verantwoordelijk voelt voor de verbeterstappen. Tussentijds wordt de rest van het team zo veel mogelijk betrokken.
- De schoolleiding geeft vertrouwen, zorgt voor experimenteer ruimte en zorgt voor effectieve ontwikkeltijd.
- Een onderzoekscoördinator is verbonden met de schoolleiding en heeft een duidelijk mandaat.
- Houd rekening met de schoolcyclus als het gaat om de duur en scope van een onderzoek.
- Wees altijd nieuwsgierig, kijk regelmatig met een kritische blik naar je onderwijs.

Portret 1

Tom Drukker, Projectleider
Onderzoeksagenda schoolbestuur
Openbaar Onderwijs Groningen

“Onderzoek doen is een kritische en gedegen reflectie op je eigen onderwijspraktijk.”

Motivatie

“Ik heb de onderwijssector altijd interessant gevonden als schakel tussen persoonlijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Door leerlingen kennis en vaardigheden te geven, krijgen ze grip op de wereld en kunnen ze hun rol vinden in deze maatschappij. Daarom heb ik tijdens mijn studie sociologie de educatieve master gedaan. Vervolgens ben ik als leraar maatschappijleer in het voortgezet onderwijs gaan werken. Op mijn school was een onderzoeksgroep. Daar ben ik bij aangeschoven. Ik ben veel met praktijkonderzoek bezig geweest. Twee jaar geleden ben ik gestart in mijn huidige functie.”

Belang van onderzoek

“Praktijkonderzoek draagt bij aan het stimuleren van schoolontwikkeling. In het onderwijs zijn veel doeners, mensen die goed zijn in organiseren. Om te zorgen dat we doen wat echt goed is, moet je dat kunnen onderbouwen. Onderzoeken, reflecteren, nadenken en op basis daarvan je plannen opstellen en bijwerken. Onderzoek doen is een kritische en gedegen reflectie op je eigen onderwijspraktijk. Het dwingt je ook cyclisch te werken, door goed te evalueren en daardoor voort te bouwen op wat je al doet en weet. Onderzoek stimuleert de dialoog tussen mensen en het collectieve

leerproces. Het zorgt ervoor dat onderwerpen worden besproken, dat mensen gaan nadenken en met elkaar gaan kijken welke verbeteringen ze kunnen aanbrengen, of dat nu gaat om lessen, begeleiding van leerlingen of de organisatie zelf.”

Mijn rol

“Mijn functie is breed: het creëren van een lerende organisatie, het stimuleren van een onderzoekende houding bij docenten en zorgen voor een open en nieuwsgierige houding van leerlingen. Ik ondersteun docenten bij hun onderzoek. Daarnaast organiseer ik diverse activiteiten om de kennisuitwisseling tussen docenten te bevorderen, zoals leergangen en kenniscafés. We bespreken dan elkaars onderzoeken maar halen ook wetenschappers naar binnen als gastspreker. Op die manier kun je wetenschap en praktijk met elkaar verbinden. Dat geldt ook voor de verbinding met de lerarenopleidingen. Regelmatig schuiven vakdidactici en lerarenopleiders aan bij onze activiteiten. Het gaat dan niet alleen om kennis delen; we hebben elkaar nodig om de visie op het opleiden van nieuwe docenten te blijven ontwikkelen.

Onder het schoolbestuur Openbaar Onderwijs Groningen vallen achttien basisscholen, veertien middelbare scholen en vier scholen voor speciaal onderwijs. In opdracht van het bestuur is een aantal jaar geleden een onderzoeksagenda opgesteld. Daarvoor zijn gesprekken gevoerd met belanghebbenden op alle niveaus. Er zijn vier onderzoekslijnen gedefinieerd: talentontwikkeling, doorlopende leerlijnen, ICT en onderwijs, en kwaliteit. Formeel gezien is een van de rectoren mijn opdrachtgever. Met hem bespreek ik de voortgang en de dilemma's. Ik heb een redelijk vrije rol; ik kan zelf met ideeën en initiatieven komen. Als deze passen in het beleid ga ik die uitvoeren.”

Tom Drukker

De uitdagingen voor de toekomst

“De onderzoeksthema’s zijn wat te breed gedefinieerd. Momenteel kun je elk onderzoek wel onder een van de thema’s scharen. Onder andere op basis van het nieuwe strategisch beleidsplan wil ik meer focus aanbrengen. Daarvoor wil ik binnen onze stichting een ‘didactoraat’ per thema opzetten, in lijn met de lectoraten in het hbo en de practoraten in het mbo. Een ‘didactor’ kan handen en voeten geven aan een onderzoekslijn, en zowel intern als extern de contacten onderhouden. Die persoon wordt het gezicht van het thema. Ik noem hen onze vuurtorens: ze zijn zichtbaar voor iedereen en hebben overzicht over wat er speelt. Ik denk dat je dan ook een aantal uitdagingen ondervangt: onderzoek meer integreren in de schoolontwikkeling, meer bekendheid bij alle organisatieonderdelen en het strategisch positioneren van onderzoek bij alle scholen.

Daarnaast vraagt onderzoek genoeg ontwikkeltijd, zowel voor de uitvoering als de afstemming. Ik moet bijvoorbeeld overleggen met vijftien collega’s van verschillende scholen, agenda-technisch erg lastig. Daarvoor zou een gezamenlijk ontwikkelmoment, bijvoorbeeld op de dinsdagochtend, erg wenselijk zijn. Dat zou liefst regionaal moeten worden ingevoerd, zodat iedereen die met onderwijsonderzoek bezig is, elkaar kan ontmoeten. Of het nu gaat om primair, middelbaar of hoger onderwijs.

Het zorgen voor tijd, ruimte en geld is niet alleen een zaak van de individuele stichting, maar van de hele sector. In de nieuwste CAO voor het voortgezet onderwijs is vijftig uur ontwikkeltijd opgenomen. Daar zou ik een onderzoekscomponent aan koppelen, dan weet je dat die tijd nuttig wordt besteed. En vijftig uur per jaar is wat mij betreft te weinig, dingen sneeuwen snel onder in de waan van de dag.”

Een goed voorbeeld

“Een collega bij kunst & cultuur wilde het vak aantrekkelijker maken. Ze zag de mogelijkheid om het vak vorm te geven vanuit algemene vaardigheden, zoals samenwerken en kritisch nadenken. Op basis daarvan

wilde ze kwaliteitslabels voor de lessen maken. Ze heeft onderzoek gedaan en daar de hele sectie bij betrokken. Ze kwam er daardoor achter dat iedereen een andere visie op het vak had. Door het onderzoek kwam er meer consensus. Nu zijn de labels er en is de sectie er blij mee. Het helpt hen om betere lessen te geven en vooruit te kijken. Er is nu ook een doorlopende leerlijn ontwikkeld. Dit is allemaal begonnen toen die collega deelnam aan een van onze onderzoeksleergangen. Het is fantastisch om te zien wat ze, samen met haar sectie, heeft bereikt.”

Portret 2

Menno Vaas, Leraar scheikunde
en onderzoekscoördinator Wolfert
Tweetalig Rotterdam

“Als docent word
je de hele dag
uitgedaagd om
te kijken of je
je lessen kunt
verbeteren.”

Motivatie

“Na een loopbaan als scheikundige in de industrie en als zelfstandig trainer wilde ik iets serieuzers. Ik was nieuwsgierig naar het onderwijs, hoe je les kunt geven en jongeren kunt helpen. Daarom schreef ik

me in voor de lerarenopleiding. Vanaf dag één dat ik op een school rondliep wist ik: dit wil ik doen. Eerst heb ik het docentschap gecombineerd met mijn eigen trainingsbureau, maar al vrij snel ben ik fulltime leraar geworden. Op de school waar ik ging werken deden zes docenten een halve dag in de week onderzoek. Dat leek me wel wat. Ik heb me aangesloten bij de groep. Inmiddels ben ik die gaan leiden.”

Belang van onderzoek

“Les geven zonder onderzoekende houding? Ik kan het me niet voorstellen. Docent zijn is een praktisch beroep; soms lukt het, soms niet. Je wordt de hele dag uitgedaagd om te kijken hoe je het doet, of je dingen anders kunt doen en hoe je je lessen kunt verbeteren. In het voortgezet onderwijs lopen veel docenten rond met een onderzoekende houding, maar de sector is ook best conservatief: ‘we doen het al jaren zo, laten we het lekker zo houden’. Daar komen we niet meer mee weg. De moderne leerling wil ruimte en mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Dat dwingt ons om anders les te gaan geven.

Het mooie van onderzoek is dat je erachter kunt komen dat een andere vorm, een andere aanpak, beter werkt. Je voelt je een uitvinder met een Eureka-moment. Je begint met het probleem, je gaat literatuur lezen en onderzoek doen. Vervolgens maak je een plan dat je in de praktijk brengt. Het geeft een goed gevoel als dat werkt. Ik zie wel dat sommige collega's het lastig vinden dat onderzoek kan zeggen dat je moet veranderen, dat je je lessen moet aanpassen. Dat begrijp ik.

Het onderzoek dat wij doen laat zich lastig generaliseren. Het zegt meestal iets over een bepaalde les voor een bepaalde groep. Daar moet je je altijd bewust van zijn. Dit soort actiegericht onderzoek past ook veel beter bij een school dan wetenschappelijk onderzoek. Enige tijd geleden hebben we een groot onderzoek gedaan naar de succesfactoren van havo-

Menno Vaas

leerlingen bij examens, op basis van heel veel data. Het duurde erg lang en de resultaten die we kregen varieerden.

Juist kortlopend onderzoek helpt ons verder, soms duurt het maar een week. Een klein voorbeeld: bij het laatste schoolexamen zat er een groot verschil tussen de scheikunde-cijfers van twee klassen, die op het oog redelijk identiek waren. Na een kort onderzoekje bleek dat in de klas met de lagere cijfers veel leerlingen met een NG-profiel zaten, waardoor ze bepaalde vaardigheden misten. Daar pas ik mijn lessen nu op aan.”

Rol en organisatie

“Docenten hebben vragen over onderwijs. Het managementteam heeft een koers uitgezet voor de school. Waar die twee elkaar kruisen, werken wij als onderzoeksteam. Dat betekent dat we ophalen waar behoefte aan is en in samenspraak met het MT beslissen welk onderzoek we gaan doen. Omdat onze school een informele, platte organisatie is, is dat soms best lastig. Docenten weten je te vinden en zien ons team als vraagbaak. Natuurlijk doen we zelf onderzoek, dat is een van onze belangrijkste taken. Maar ik wil dat docenten zoveel mogelijk zelf onderzoek doen. We ondersteunen hen daarin. We laten zien wat een goede aanpak kan zijn en wat goede literatuur is voor een bepaald thema.

Daarnaast is mijn rol ook extern gericht. Ik stem bijvoorbeeld af met lerarenopleidingen over het begeleiden van studenten en het aanvragen van onderzoekssubsidies. Samen met verschillende onderwijspartners willen we een onderzoeksorganisatie in de regio opzetten, met een specifieke onderzoeksagenda.”

Uitdagingen voor de toekomst

“Tijd. Dat blijft een van de grootste knelpunten. Tijd om onderzoek te doen, tijd om resultaten met elkaar te delen. Er zou ook meer tijd voor afstemming moeten komen, zowel horizontaal als verticaal en zowel intern als met externe partners. Wat vinden

we de belangrijkste onderzoeksonderwerpen? Wat is ons gemeenschappelijk doel? Gaan we nog dezelfde kant op? Extern ontstaan dan regelmatig discussies. Universiteiten zijn op zoek naar gegeneraliseerde kennis, wij zijn vooral geïnteresseerd in praktisch toepasbare resultaten. Gelukkig kom ik steeds meer wetenschappers tegen die op scholen rondlopen en zien waar het allemaal goed voor is.

Tijd is niet alleen een aandachtspunt voor een school, dat moeten we sectorbreed oppakken. Dat geldt ook voor iets heel praktisch als toegang tot literatuur. Daar zijn databases voor, maar een abonnement is kostbaar. De drempel is dan hoog, net als bij het aanvragen van onderzoekssubsidies. Zelfs kortlopende regelingen zijn lang voor ons, meestal een half jaar of meer. Het aanvragen zelf is een specialisme op zich. Daarom: graag een minder hoge aanvraagdrempel, een kleiner bedrag en een kortere doorlooptijd.”

Via www.voordeleraar.nl kunnen leraren uit het po, vo en mbo gratis toegang krijgen tot EBSCO Education Source: een database met wetenschappelijke artikelen over onderwijsonderzoek. Dit is een pilot van de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, de Koninklijke Bibliotheek en het NRO. Hiermee wordt onderzoek gedaan naar de behoefte van onderwijsprofessionals aan toegang tot wetenschappelijke literatuur.

Een goed voorbeeld

“Een speerpunt is dat we leerlingen zelf onderzoek willen laten doen. Met name havo-leerlingen kunnen echter niet zo goed overweg met een grote opdracht. We doen nu onderzoek naar het stimuleren van autonomie en het wegnemen van hobbels in het onderzoeksproces. We zijn aan het experimenteren met werkvormen. We geven onder andere workshops aan leerlingen over de voor hen lastige onderdelen, zoals het formuleren van een onderzoeksvraag en de vraag wat je met een theoretisch kader kan doen.”

Portret 3

**Cathy Baars, Docent natuurkunde
en onderzoekscoördinator
Martinuscollege Grootebroek**

“Het belangrijkste is het creëren van een urgentiegevoel bij docenten”

Motivatie

“Dit jaar ben ik 25 jaar docent op deze school. We hebben ongeveer 1.800 leerlingen, van vmbo basis-kader tot en met gymnasium. Zelf geef ik les in de bovenbouw havo en vwo. Na mijn studie natuurkunde had ik de kans om te promoveren, maar dat trok me niet zo. Lesgeven paste meer bij mij. Wat ik wel interessant vind is kortlopend, praktisch onderzoek, dat je meteen kunt toepassen. Daarom ben ik onderzoekscoördinator voor de hele school geworden en ben ik lid van het datateam. We voeren onderzoeken uit voor verschillende opdrachtgevers: schoolleiding, secties of teams. In 2015 heb ik de opleiding Academisch meesterschap gevolgd.”

Belang van onderzoek

“Misschien is het erg idealistisch van mij gedacht, maar ik zou willen dat elke docent de leerling centraal stelt, en vanuit dat startpunt het onderwijs wil verbeteren. Daarnaast is het belangrijk om te blijven leren, voor je eigen ontwikkeling en als voorbeeld voor leerlingen. Uiteindelijk is het ook gewoon leuk om nieuwe dingen te proberen en nieuwe kennis op te doen. Zelf onderzoek doen helpt daarbij. Toch merk ik aan collega's dat ze het ook als gevaar zien. Ze voelen zich soms aangevallen wanneer we als datateam met onze bevindingen komen. De houding is: het gaat goed, dus waarom zouden we veranderen wat we doen?”

Als datateam willen we geen mensen onderuit halen, we zijn ervoor om docenten te helpen hun vak nog beter te kunnen uitoefenen. Daarnaast probeer ik de meerwaarde van onderzoek constant over te brengen. Dat vraagt veel van mij als coördinator. Je moet enthousiast en positief blijven.”

Rol en organisatie

“Mijn rol valt uiteen in twee delen. Ten eerste help ik LIO-stagiaires met hun onderzoek. Ik ben beschikbaar als vraagbaak, lees hun stukken en geef feedback. Daarnaast hebben we een onderzoeksagenda die ik zou moeten uitvoeren. Dat blijkt in de praktijk lastig. We hadden een aantal thema's geformuleerd, zoals differentiatie en 'bring your own device'. Daar zijn we als school mee bezig geweest; het idee was onder andere dat LIO's met hun onderzoek hierop zouden aansluiten. Alleen, de hogescholen waren bezig met andere thema's, zoals burgerschap. Aangezien de studenten beoordeeld worden door hun opleiding, wint uiteindelijk de hogeschool. Dat is jammer. Ik zou willen dat we die thema's in gezamenlijkheid konden opstellen, zodat het onderzoek van studenten ook nuttiger wordt voor ons als school.”

Cathy Baars

Uitdagingen voor de toekomst

“Het belangrijkste is het creëren van een urgentiegevoel bij docenten. Mijn collega's denken nog te vaak dat we het al goed doen. Waarom zou je dan zaken veranderen? Ik denk dat het te maken heeft met iets nieuws doen en daarmee buiten je comfort zone treden. Als datateam waren wij een onderzoeksobject geweest van het NRO, die dit ook constateerde. Een complicerende factor bij onderzoek is de tijdspanne. Onderzoek kost veel tijd, tijd die de vraagsteller vaak niet heeft. Hierdoor komt

het voor dat wij met de resultaten komen terwijl er al een besluit is genomen.

Wat we gaan doen is meer op de voorgrond treden, meer laten zien wat we doen en wat de meerwaarde is, onder andere door professionele leergemeenschappen op te zetten. Dan beklijft kennis hopelijk beter dan bij de cursussen die we als docenten nu volgen. Daar wordt veel verteld, maar te weinig geoefend. Tijdens de PLG-bijeenkomsten kunnen we het hebben over wat er goed gaat, welke kennis een docent (nodig) heeft en wat er beter zou kunnen. Met elkaar kunnen we dan een plan van aanpak bedenken. Hierbij willen we als datateam helpen.

Met de schoolleiding kijken we naar de tijdsplanning en de thema's. Natuurlijk is het belangrijk dat de directie een grote rol speelt, maar als zij iets opleggen werkt het niet. Het moet uit onszelf komen. En om terug te komen op de urgentie, die is er wel degelijk. We krijgen in deze regio te maken met krimp. Dan moet je goed naar je organisatie en je onderwijs kijken. En creatief zijn. Onderzoek kan daar heel erg bij helpen. Regionaal komen we regelmatig bij elkaar om kennis te delen en lessen te ontwikkelen. Ook dat is erg waardevol."

Een goed voorbeeld

"Onlangs hebben we uitgebreid onderzoek gedaan naar de doorlopende leerlijnen. We hebben hierbij gekeken naar de voorspelbaarheid van de resultaten van het voorgaande jaar voor de resultaten van het volgende jaar (schoolexamen en centraal examen). Bij acht vakken bleken die niet op orde, de resultaten gaven geen goede voorspellende waarde voor het volgende jaar (of het centraal examen). Op basis van het onderzoek hebben de secties hun PTA aangepast, op dit moment zijn er nog maar drie vakken waar de voorspellende waarde niet op orde is. Dan zie je welke meerwaarde onderzoek kan hebben binnen de school."

www.platformsamenoopleiden.nl

Het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren
is een initiatief van de PO-Raad, VO-raad, MBO
Raad en de lerarenopleidingen